

Drs. C.J.M. Spierings
P.C. Wedemeier

No. 2.95

HET PERSONEELSBESTAND
VAN INLANDS RONDHOUTHANDELAREN

Augustus 1977

L 26
2.95c

Landbouw-Economisch Instituut
Afdeling Structuuronderzoek

320755

Lijst van verwante publikaties

- LEI-rapport no. 396 De bosarbeiders in Nederland
Drs. M.A.J. van de Sandt en
ir. J.D. Dorgelo
Mei 1962
- Publikatie no. 2.85 Het personeelsbestand in dienst bij
eigenaren en beheerders (excl. gemeenten)
van bossen en natuurterreinen
Drs. C.J.M. Spierings en G.H. Wolsink
December 1976
- Publikatie no. 2.88 Het gemeentelijk personeelsbestand in
de groene sector
Drs. C.J.M. Spierings en drs. L.Tjoonk
December 1976
- Publikatie no. 2.94 Het personeelsbestand van hoveniers- en
groenvoorzieningsbedrijven
Drs. C.J.M. Spierings en J.F. Vos
Mei 1977
- Publikatie no. 5.42 De handel in inlands rondhout in 1973
W. Timmer
Augustus 1976
- Publikatie no. 5.37 Bedrijfsuitkomsten in de Nederlandse
particuliere bosbouw
Ing. C.J. Veldhuyzen
September 1975

Inhoud

	Blz.
WOORD VOORAF	5
SAMENVATTING	7
1. INLEIDING	12
1.1 Doel van het onderzoek	12
1.2 Opzet en organisatie	13
2. BEDRIJVEN VAN INLANDS RONDHOUSHANDELAREN	15
2.1 Aantal en ligging van de bedrijven	15
2.2 De werkzaamheden	16
3. ARBEIDSBEZETTING	20
3.1 Leidinggevend personeel: aantal, leeftijd, opleiding, arbeidstijd, ontwikkelingen	20
3.2 Uitvoerend personeel: aantal, leeftijd, opleiding, arbeidstijd, ontwikkelingen	22
4. WERKTUIGEN EN MACHINES	27
SLOTOPMERKINGEN	29
Bijlage. Begrippen	31

Woord vooraf

De Commissie Onderzoek Rationalisatie Bosbouw van het Rijksinstituut voor Onderzoek in de Bos- en Landschapsbouw "De Dorschkamp" te Wageningen heeft zich tot het Landbouw-Economisch Instituut gewend met het verzoek een onderzoek in te stellen naar de kwantitatieve en kwalitatieve ontwikkelingen van het personeelsbestand in de groene sector, waarbij zowel op de vraag als het aanbod diende te worden ingegaan. Daarbij gaat het niet alleen om bossen, maar ook om natuurterreinen en beplantingen (parken, plantsoenen).

In de afgelopen jaren zijn buiten de bosbouw de activiteiten op het gebied van het openbare groen, de landschapsbouw en het natuurbehoud sterk toegenomen. Omtrent de werkgelegenheid bij al deze voorzieningen zijn geen of slechts in beperkte mate gegevens beschikbaar. Inzicht in de huidige en de te verwachten werkgelegenheid in de groene sector is van belang voor de planning van de capaciteit van de verschillende opleidingen, evenals voor de arbeidsvoorziening.

De resultaten van het onderzoek naar het personeelsbestand in de groene sector worden gepubliceerd in enkele deelrapporten. Dit rapport betreft het personeelsbestand van inlands rondhouthandelaren. In een ander rapport wordt het personeelsbestand in dienst bij eigenaren en beheerders van bossen en natuurterreinen behandeld. Verder is in afzonderlijke verslagen aandacht besteed aan het gemeentelijk personeelsbestand in de groene sector evenals aan dat van hoveniers- en groenvoorzieningsbedrijven. In aansluiting hierop zal een samenvattend rapport verschijnen met de belangrijkste gegevens uit de verschillende verslagen. Tevens zal een verslag worden gemaakt over het beroepsbeeld en de beroepsmobiliteit van de werknemers. Ten slotte wordt een prognose opgesteld van het toekomstig personeelsbestand in de groene sector, waarbij de vraag naar en het aanbod van arbeidskrachten ter sprake komt.

Ter begeleiding van het onderzoek is een commissie ingesteld, waarvan de leden uit hoofde van hun functie nauw zijn betrokken bij de groene sector. Aan deze commissie is dank verschuldigd voor haar waardevolle adviezen. De commissie is als volgt samengesteld:

Prof. ir. M.M.G.R. Bol (voorzitter)	Landbouwhogeschool
R.F. de Fremery	Nederlandse Vereniging van Boseigenaren
C. Groen (gepensioneerd)/G.Hof	Ned. Christ. Bond van Overheidsperoneel
Ir. J.L. Guldemond	Dienst van De Hout, plantsoenen en begraafplaatsen in Haarlem

Ing. D. van Hattem
Ir. E.P.L. Hessels

Ir. E.M. Lammerts van Bueren
Th. van der Pouw (overleden)/
W.J. van Cuijk
P.J. van Put
Drs. H.D. Schouten
Drs. H. Smit
Ir. R. Spriensma
Ir. W. Westhoff
M. de Winter
H.J. van der Woerd

Heidemij Nederland
Vereniging tot Behoud van Natuur-
monumenten in Nederland
Staatsbosbeheer

Federatie Bouw- en Houtbonden
Nederlandse Houtcentrale
Bosschap
N.V. Heidemaatschappij Beheer
Rijksdienst IJsselmeerpolders
Unie van Waterschappen
Aannemersbedrijf Mostert en
De Winter
Voedingsbonden F.N.V.

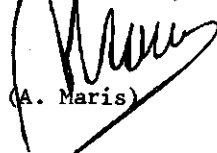
Het secretariaat berust bij het Landbouw-Economisch Instituut afdeling Structuuronderzoek (ir. A.L.G.M. Bauwens, secretaris).

Voor de bijzondere medewerking van de in het onderzoek betrokken inlands rondhouthandelaren is eveneens een woord van dank hier zeker op zijn plaats. De van hen verkregen informatie vormt de basis van het onderzoek.

Het onderzoek is opgezet door ir. J.G.M. Helder, met medewerking van ing. C.J. Veldhuyzen. De verslaggeving is verzorgd door drs. C.J.M. Spierings, terwijl P.C. Wedemeier assisteerde bij de analyse van de gegevens.

Den Haag, augustus 1977

De Directeur,

(A. Maris)

Samenvatting 1)

1. Doel en opzet van het onderzoek

In de loop van de jaren zestig hebben zich in de groene sector op het terrein van de arbeidsrationalisatie en de mechanisatie snelle ontwikkelingen voorgedaan, hetgeen van invloed is geweest op de arbeidsbezetting. Ook het in toenemende mate uitbesteden van werkzaamheden aan o.a. houthandelaren of beplantingsaannemers zal in dit opzicht een rol hebben gespeeld. Mede als gevolg hiervan is het zicht op de omvang van het personeelsbestand grotendeels verloren gegaan.

Het ontbreken van gegevens over de huidige en toekomstige werkgelegenheid in de groene sector was voor de Commissie Onderzoek Rationalisatie Bosbouw van het Rijksinstituut voor Onderzoek in de Bos- en Landschapsbouw "De Dorschkamp" te Wageningen de aanleiding het Landbouw-Economisch Instituut te verzoeken om een onderzoek in te stellen. Dit onderzoek zou dan betrekking dienen te hebben op "de kwantitatieve en kwalitatieve ontwikkeling van het werknemersbestand in de bosbouw in brede zin, in alle geledingen, zowel van de zijde van de vraag als van het aanbod".

Deze informatie is van belang voor de arbeidsvoorziening. Ook met het oog op de planning van de capaciteit van de verschillende opleidingen ten behoeve van de groene sector is er behoefte aan gegevens omtrent de toekomstige vraag naar personeel.

In overleg met de voor het onderzoek ingestelde Begeleidingscommissie is besloten de term "groene sector" te gebruiken. Tot de groene sector worden gerekend:

1. Bossen: houtopstanden en rijbeplantingen die zowel binnen als buiten de bebouwde kom - in de zin van de Boswet - liggen.
2. Natuurterreinen: niet-beboste natuurlijke of half-natuurlijke terreinen van natuur- en landschapsschoon of vanwege hun natuurwetenschappelijke betekenis.
3. Beplantingen: in hoofdzaak parken en plantsoenen, evenals ruimte ten behoeve van de openluchtrecreatie voor zover voorzien van groenelementen, zoals sportvelden, zwembaden, recreatieterreinen e.d.

Het onderzoek is vooral gericht op het verschaffen van informatie over de omvang en samenstelling van het personeelsbestand ten behoeve van bossen, natuurterreinen en beplantingen. Daarbij komt zowel de leidinggevende als de uitvoerende arbeid ter sprake.

1) Ook afzonderlijk verschenen als Mededeling no. 173

De resultaten van het onderzoek naar het personeelsbestand in de groene sector zijn neergelegd in enkele deelrapporten. Dit rapport handelt over het personeel van inlands rondhouthandelaren.

Om inzicht te krijgen in de ontwikkeling van het personeelsbestand zijn gegevens verzameld over de situatie in 1972, 1974 en 1976. Het betreft de volgende gegevens:

- het aantal personen werkzaam ten behoeve van bossen, natuurterreinen en beplantingen
- de functie en het niveau waarop men werkzaam is
- de leeftijd
- de opleiding
- de aard en de uitvoering van de werkzaamheden
- de samenstelling van het machinepark.

Uitgangspunt voor de inventarisatie zijn geweest de inlands rondhouthandelaren, die boswerk verrichten. Dit criterium is gebruikt in overleg met de Begeleidingscommissie. De verzameling van de gegevens werd begin 1976 afgesloten.

2. Bedrijven

In het onderzoek zijn opgenomen "grotere", langs mondelinge weg benaderde bedrijven met een aankoop van inlands rondhout in 1973 van meer dan 10.000 m³, evenals "kleinere" (aankoop minder dan 10.000 m³), schriftelijk benaderde bedrijven. Getracht is van alle bedrijven de benodigde gegevens te betrekken. Het betreft hier bedrijven die specifiek boswerk verrichten, zoals vellen, snoeien, uitslepen, uitrijden, evenals schillen en afkorten tot sortimenten voor zover dat althans in het bos gebeurt. Vanwege een gedeeltelijke non-response, vooral onder de kleinere bedrijven, diende een omrekening te worden toegepast om een totaalbeeld voor het gehele land te krijgen. Bedrijven die geen specifiek boswerk verrichten, zijn buiten het onderzoek gelaten. Het werk op de werf, de handel en ook de houtverwerking vallen er dus ook buiten.

In totaal zijn er 22 grotere en 180 kleinere bedrijven van inlands rondhouthandelaren waar specifiek boswerk wordt verricht. Deze bedrijven komen verspreid voor in Nederland met een grootste concentratie in het oosten en zuiden. De grotere bedrijven treft men overwegend in het oosten aan, terwijl de kleinere bedrijven meer verspreid liggen.

Spreiding van de bedrijven met bosarbeid naar regio

Regio	Grotere bedrijven	Kleinere bedrijven	Totaal
Noorden	9%	18%	17%
Oosten	59%	38%	40%
Westen	9%	11%	11%
Zuiden	23%	33%	32%
Totaal	100%	100%	100%
	(22)	(180)	(202)

In 1972 en 1974 hielden alle grotere en circa 90% van de kleinere bedrijven zich met de diverse boswerkzaamheden bezig. Slechts enkele kleinere bedrijven beperkten zich tot één of twee soorten werkzaamheden. In de periode 1974-1976 is daarin niet veel veranderd. Wel heeft zich vooral op de grotere bedrijven een verschuiving voorgedaan van het boswerk naar de werf. Dat betreft met name werkzaamheden als schillen en afkorten. Op de meeste kleinere bedrijven wordt het werk met eigen personeel uitgevoerd, terwijl de meeste grotere bedrijven in meerdere of mindere mate het boswerk weer aan derden, b.v. loonwerkers of bosploegen, uitbesteden. Waarschijnlijk als gevolg van de stormrampen is een aantal grotere bedrijven wat meer werk gaan uitbesteden. Na 1974 is het accent echter weer meer bij uitvoering met eigen personeel komen te liggen. Wat de kleinere bedrijven betreft, zijn sinds 1972 wat meer bedrijven derden gaan inschakelen.

3. Arbeidsbezetting

Op de grotere bedrijven zijn 30 bedrijfsleiders en 10 werkleiders werkzaam en op de kleinere bedrijven 195 bedrijfsleiders (eigenaren) en 15 werkleiders. Veertig procent van deze 250 man leidinggevend personeel is werkzaam op bedrijven gevestigd in het oosten en 27% in het zuiden, terwijl het in het westen om betrekkelijk weinig personeel gaat.

Op de grotere bedrijven is 52% van het leidinggevend personeel jonger dan 45 jaar, 45% tussen 45 en 60 jaar en slechts 3% 60 jaar of ouder. Voor de kleinere bedrijven is dat resp. 40%, 45% en 15%.

Leeftijd van het leidinggevend personeel

Bedrijven	Tot 45 jaar	45-60 jaar	60 jaar of ouder	Aantal bedrijfs- en werkleiders
Grotere bedrijven	52%	45%	3%	40
Kleinere bedrijven	40%	45%	15%	210
Totaal	43%	45%	12%	
	(107)	(113)	(30)	(250)

Ruim drie vierdedeel van de bedrijfs- en werkleiders heeft een lagere beroepsopleiding gevolgd. Dat betrof meestal bosbouwonderwijs, agrarisch of technisch onderwijs of met deze opleidingen gelijk te stellen cursus(sen). Op de grotere bedrijven heeft bijna een derde een middelbare of hogere opleiding genoten.

Iets minder dan de helft van het leidinggevend personeel heeft een volledige of nagenoeg volledige dagtaak aan het boswerk. Dat

zijn er bij de grotere bedrijven naar verhouding minder dan bij de kleinere (resp. 28% en 51%). Een en ander houdt verband met de beperking in dit onderzoek tot boswerkzaamheden (vellen, snoeien, uitslepen en uitrijden, schillen en afkorten in het bos). Ook de aard van het bedrijf (uitsluitend rondhoutheadel, houtzagerij, timmerbedrijf e.d.) zal een rol spelen. De totale hoeveelheid tijd aan het boswerk besteed, komt neer op ongeveer 140 manjaren bij de kleinere en 20 bij de grotere bedrijven.

In de periode 1972-1976 is het aantal bedrijfsleiders en werkleiders per saldo nagenoeg gelijk gebleven (ongeveer 250 personen).

In totaal verrichtte begin 1976 naar schatting 560 man regelmatig uitvoerend personeel (excl. eigenaren) boswerk bij inlands rondhoutheadelaren, en wel ruim 200 op grotere en ongeveer 350 op kleinere bedrijven. Van de kleinere bedrijven had 42% geen z.g. vast uitvoerend personeel in dienst. Waar dat wel het geval was, ging het gemiddeld om drie personen, daarentegen op de grotere bedrijven om ongeveer tien personen. Ruim drie vierde van al het regelmatig uitvoerend personeel is werkzaam in het oosten en zuiden van het land.

Van al het regelmatig uitvoerend personeel was 32% jonger dan 25 jaar, 44% tussen 25 en 45 jaar, 20% tussen 45 en 60 jaar en slechts 4% 60 jaar of ouder. Op de kleinere bedrijven was 82% jonger dan 45 jaar tegen 65% op de grotere bedrijven.

Leeftijd van het regelmatig uitvoerend personeel

Bedrijven	Tot 25 jaar	25-45 jaar	45-60 jaar	60 jaar of ouder	Totaal
Grotere bedrijven	16%	49%	29%	6%	205
Kleinere bedrijven	41%	41%	15%	3%	353
Totaal	32%	44%	20%	4%	
	(179)	(243)	(114)	(22)	(558)

Een en ander heeft tot gevolg, dat het opleidingsniveau van het regelmatig uitvoerend personeel op de kleinere bedrijven wat hoger ligt dan op de grotere (resp. 17% en 4% voortgezet dagonderwijs). Verder heeft 8% cursorisch onderwijs gehad. De overigen hebben alleen de lagere school gehad. Dat zijn er op de grotere bedrijven relatief gezien meer dan op de kleinere (resp. 80% en 59%).

Door de beperking in dit onderzoek tot boswerkzaamheden is niet al het regelmatig uitvoerend personeel de gehele arbeidstijd werkzaam in de groene sector. In totaal zou dat voor genoemde 558 personen neerkomen op ongeveer 510 manjaren. Met andere woorden

het merendeel is er volledig of nagenoeg volledig bij betrokken, met uitzondering van personeel op een aantal kleinere bedrijven.

Het regelmatig uitvoerend personeel bij inlands rondhouthandelaren nam af van ongeveer 590 in 1972 tot rond 560 in 1976. Dit komt neer op vermindering van 5%, hoofdzakelijk op enkele grotere bedrijven die in het westen en oosten zijn gevestigd. Gebleken is dat in een tiental gevallen de personeelsbezetting ten gevolge van de stormrampen in 1972 en 1973 is beïnvloed. Daarnaast zal ook de verschuiving van werk in het bos naar de werf (schillen en afkorten) een rol hebben gespeeld, evenals de toegenomen mechanisatie.

Los personeel treft men zowel bij grotere als kleinere bedrijven aan met een totaal van circa 130 personen in 1972 en circa 110 in 1976. Volgens de opgave bij de enquête ging het in vrijwel alle gevallen om minder dan tien personen per bedrijf. Op de grotere bedrijven is het gemiddeld aantal z.g. los personeel iets toegenomen, op de kleinere enigszins gedaald.

De categorie los personeel had in 1976 met bijna 110 personen slechts een beperkte betekenis, gezien de naar schatting 35 manjaren. Betrokken op het vaste uitvoerend personeel kwam dat neer op rond 6%.

4. Werktuigen en machines

Het machinepark ten behoeve van vervoer en tractie geeft over de hele lijn in de jaren 1972-1974 enige stijging te zien. Een en ander houdt wellicht verband met de stormrampen in 1972 en 1973. Dooreengenomen was er in de periode 1974-1976 geen verdere stijging. Dat geldt ook voor de bos-, slag- en klepelmaaiers.

Het aantal motorzagen is tussen 1972 en 1974 enigszins toegenomen, maar daarna weer wat gedaald. Hetzelfde geldt voor andere machines die ten behoeve van de velling worden ingezet. Verder is een ontwikkeling te signaleren naar machines met een grotere bewerkingscapaciteit.

1. Inleiding

1.1 Doel van het onderzoek

In de loop van de jaren zestig hebben zich in de groene sector op het terrein van de arbeidsrationalisatie en de mechanisatie snelle ontwikkelingen voorgedaan, hetgeen van invloed is geweest op de arbeidsbezetting. Ook het in toenemende mate uitbesteden van bepaalde werkzaamheden aan o.m. houthandelaren, beplantingsaannemers of loonwerkers zal in dit opzicht een rol hebben gespeeld. Mede als gevolg van een en ander is het zicht op het personeelsbestand grotendeels verloren gegaan, niet alleen wat betreft de uitvoerende arbeid maar ook met betrekking tot het beheer. Gezien de maatschappelijke ontwikkelingen neemt de groenvoorziening en de verzorging daarvan momenteel een belangrijke plaats in. Te verwachten is dat deze betekenis in de toekomst nog zal toenemen.

De bedoeling van het onderzoek is inzicht te verschaffen in de omvang en samenstelling van het personeelsbestand in de groene sector. Dit met het oog op een te maken prognose omtrent de vraag naar en het aanbod van personeel in de komende jaren. Deze informatie is van belang voor de arbeidsvoorziening. Ook met het oog op de planning van de capaciteit van de verschillende opleidingen is er behoefte aan gegevens omtrent de toekomstige vraag naar personeel in de betreffende sector.

Volgens de vraagstelling zou het onderzoek zich moeten richten op de bosbouw in brede zin. Wat kan daaronder worden verstaan? In de eerste vergadering van de voor het onderzoek ingestelde Begeleidingscommissie is hierover uitvoerig van gedachten gewisseld. Besloten werd in het vervolg de term groene sector te hanteren. Tot de groene sector worden gerekend:

1. Bossen: houtopstanden en rijbeplantingen welke zowel binnen als buiten de bebouwde kom - in de zin van de Boswet - liggen.
2. Natuurterreinen: niet-beboste natuurlijke of half-natuurlijke terreinen, die veelal van belang zijn vanuit een oogpunt van natuur- en landschapsschoon of vanwege hun natuurwetenschappelijke betekenis, zoals heidevelden, vennen, hoog- en laagvenen, zandverstuivingen, blauwgraslanden, weidevogelgebieden e.d.
3. Beplantingen: In hoofdzaak parken en plantsoenen. Verder gaat het om ruimten ten behoeve van de openluchtrecreatie voor zover deze voorzien zijn van groenelementen zoals sportvelden, zwembaden, recreatieterreinen e.d.

Het onderzoek is niet zozeer bedoeld als een inventarisatie van de in Nederland aanwezige hoeveelheid bossen, natuurterreinen en beplantingen, maar is meer gericht op het verschaffen van infor-

matie over het personeelsbestand in de groene sector. Dat bestand dient "alle geledingen" te omvatten, dat wil zeggen uitvoerende arbeid én beheer, en derhalve: uitvoerend personeel, werkleiding en bedrijfsleiding.

1.2 Opzet en organisatie

Om inzicht te kunnen geven in de omvang en samenstelling van het personeelsbestand in de groene sector zijn gegevens verzameld over de situatie in 1972, 1974 en 1976. Het betreft de volgende gegevens:

- het aantal werknemers werkzaam in of ten behoeve van bossen, natuurterreinen en beplantingen;
- de functie van het personeel (bedrijfsleiding, werkleiding en uitvoerend personeel);
- de leeftijd;
- de opleiding;
- de werkzaamheden in bossen, natuurterreinen en beplantingen;
- de samenstelling van het machinepark.

Dit rapport behandelt het personeelsbestand van inlands rondhouthandelaren. Afzonderlijk is gerapporteerd over het personeelsbestand in dienst bij eigenaren en beheerders van bossen en natuurterreinen, dat van hoveniers- en groenvoorzieningsbedrijven evenals over het gemeentelijk personeelsbestand in de groene sector.1)

Omdat er slechts weinig of verouderd cijfermateriaal beschikbaar was, diende te worden overgegaan tot een zo volledig mogelijke inventarisatie. De moeilijkheid was dat er in dit opzicht geen afgeronde registratie bestaat. Geput kon echter worden uit het adresbestand dat gehanteerd is ten behoeve van een onlangs uitgevoerd LEI-onderzoek naar de handel in inlands rondhout 2). In totaal betrof het ongeveer 300 bedrijven van inlands rondhouthandelaren, die in principe voor het onderzoek in aanmerking kwamen. In overleg met de Begeleidingscommissie is het onderhavige onderzoek beperkt tot die bedrijven welke uitsluitend of mede boswerkzaamheden verrichten zoals vellen, snoeien, uitslepen en uitrijden. Ook het schillen en afkorten tot sortimenten zijn er toe gerekend, voor zover deze althans in het bos plaatsvinden. Overigens dient er op te worden gewezen dat een deel van dit werk in de afgelopen jaren is verschoven van het bos naar de werf. Al het werk op de werf evenals de handel valt dus buiten het onderzoek.

Alle handelaren die in 1973 meer dan 10.000 kubieke meter inlands rondhout hebben aangekocht, zijn mondeling benaderd (gemakshalve "grotere" bedrijven genoemd) 2). De "kleinere" bedrijven (dus met een aankoop van minder dan 10.000 kubieke meter) zijn

1) Hierover zijn afzonderlijke rapporten gepubliceerd.

2) Timmer, W., 1976. De handel in inlands rondhout in 1973, Den Haag.

langs schriftelijke weg benaderd.

Bij de verzameling van de gegevens - welke begin 1976 werd afgesloten - bleek echter dat een aantal bedrijven alsnog buiten het onderzoek diende te blijven, omdat daar geen specifieke bosarbeid werd verricht. Dat is vooral gesignaleerd bij een aantal kleine ondernemingen. Een en ander leidde er toe dat de gegevens zijn verwerkt van 22 grotere en 100 kleinere ondernemingen. Bij de schriftelijke enquête was sprake van enige non-response. Om een totaalbeeld van het gehele land te krijgen, is derhalve een omrekening toegepast, welke voor Nederland ruim 200 bedrijven oplevert. Het in de volgende hoofdstukken gepresenteerde cijfermateriaal geeft telkens het totaal voor Nederland weer.

2. Bedrijven van inlands rondhouthandelaren

2.1 Aantal en ligging van de bedrijven

In dit onderzoek zijn grotere en langs mondelinge weg benaderde bedrijven opgenomen met een omzet van meer dan 10.000 kubieke meter aan inlands rondhout, evenals kleinere (omzet beneden 10.000 kubieke meter) en schriftelijke benaderde bedrijven. Deze aanpak hoeft geenszins in te houden dat alle activiteiten welke door deze bedrijven worden ontwikkeld ook tot de groene sector zijn te rekenen. Het gaat hier uitsluitend om de als bosarbeid aangemerkte werkzaamheden, zoals vellen en snoeien van gekocht hout, het uitslepen en uitrijden naar de weg van geveld hout alsmede het schillen en afkorten tot sortimenten indien deze in het bos gebeuren 1). In relatie met deze als bosarbeid aangemerkte werkzaamheden zijn gegevens verzameld over het personeelsbestand en het machinepark.

Aldus geformuleerd gaat het om 22 grotere en ongeveer 180 kleinere bedrijven 2) die bosarbeid verrichten. Deze bedrijven komen verspreid voor in de onderscheiden gebieden. De regio's zijn als volgt ingedeeld: de provincies Groningen, Friesland en Drenthe zijn tot het noorden gerekend, Overijssel en Gelderland tot het oosten, Utrecht, Noord- en Zuid-Holland tot het westen en de drie overige provincies tot het zuiden.

Tabel 2.1 Spreiding van de bedrijven met bosarbeid naar regio

Regio	Grotere bedrijven	Kleinere bedrijven	Totaal
Noorden	9%	18%	17%
Oosten	59%	38%	40%
Westen	9%	11%	11%
Zuiden	23%	33%	32%
Totaal	100%	100%	100%
	(22)	(180)	(202)

Van de grotere bedrijven is ruim de helft gevestigd in het oosten en ongeveer een vierde in het zuiden. Kleinere bedrijven komen wat meer verspreid over het gehele land voor, overigens ook

- 1) Werkzaamheden als handel, werfwerk, chippen, impregneren e.d. bleven buiten beschouwing.
- 2) Als gevolg van non-response bij de kleinere bedrijven vond omrekening plaats naar totaal Nederland.

met een accent in het oosten en zuiden. Dat houdt uiteraard verband met de verspreiding van bossen. Relatief weinig bedrijven van inlands rondhouthandelaren treft men aan in het westen dat bosarm is. Opgemerkt wordt dat het werkgebied van de bedrijven niet zonder meer aan een regionale indeling gebonden hoeft te zijn.

2.2 De werkzaamheden

De tot het boswerk gerekende werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd door personeel in dienst van de handelaren in inlands rondhout. Ook is het mogelijk dat bepaalde werkzaamheden worden uitbesteed aan derden, dat wil zeggen aan andere houthandelaren of loonwerkbedrijven. Daarnaast verrichten z.g. bosploegen 1) werkzaamheden in de bossen. Voor welke vorm of combinatie daarvan in de praktijk is gekozen, hangt van diverse omstandigheden af, zoals de aard van de werkzaamheden, de personeelsbezetting e.d. Om hierin inzicht te krijgen, is uitgegaan van de volgende indeling:

1. alle werkzaamheden worden met "eigen" personeel uitgevoerd;
2. de helft of meer van de werkzaamheden worden met "eigen" personeel uitgevoerd;
3. de helft of meer van de werkzaamheden worden aan derden uitbesteed;
4. alle werkzaamheden worden aan derden uitbesteed.

Wat de werkzaamheden betreft, kan het volgende worden opgemerkt. De eigenaren en beheerders van bossen laten niet ieder jaar dezelfde werkzaamheden uitvoeren. Dit geldt met name voor de terreinvoorbereiding en velling. In verband daarmee en gelet op de omstandigheid dat een enquête nu eenmaal het karakter van een momentopname heeft, was het niet mogelijk een z.g. werkvolume te berekenen. Verder wordt opgemerkt dat het schillen evenals het afkorten tot sortimenten op of bij de vellingplaats (in het bos) maar ook op de werf kunnen plaatsvinden. In tegenstelling tot het schillen bleek op de meeste bedrijven het afkorten overwegend in het bos te gebeuren. Gerekend naar de hoeveelheid verwerkt hout ligt het accent echter overwegend op het werfwerk.

Gebleken is dat op alle grotere bedrijven en circa 90% van de kleinere bedrijven zich in 1972 en 1974 bezighielden met zowel vellen en snoeien als uitslepen of uitrijden en afkorten. Slechts enkele kleinere bedrijven beperkten zich tot één of twee werkzaamheden. In de periode 1974-1976 zijn er in dit opzicht nauwelijks veranderingen opgetreden.

Uitbesteding van werk aan derden (andere houthandelaren, loonwerkbedrijven, bosploegen) vindt vooral bij de grotere bedrijven

1) Voor zover er gegevens beschikbaar waren, zijn de bosploegen in de enquête opgenomen en verwerkt in deze deelpublikatie.

Tabel 2.2 Uitvoering van werkzaamheden in de periode 1972-1976

Werkzaamheden	1972		1974		1976	
	alles	50% e.m.	alles	50% e.m.	alles	50% e.m.
Grotere bedrijven:						
- vellen en snoeien	14	59	18	9	55	22
- uitslepen/uitrijden	9	55	9	27	9	46
- afkorten	36	59	5	-	27	64
Kleinere bedrijven:						
- vellen en snoeien	79	15	3	3	71	22
- uitslepen/uitrijden	69	8	7	16	61	15
- afkorten	87	9	3	1	88	8

van inlands rondhouthandelaren plaats, met name bij het vellen en snoeien, uitslepen of uitrijden. Het afkorten tot sortimenten daarentegen gebeurt tamelijk vaak door eigen personeel, hoewel ook daar sprake is van uitbesteding. Op het merendeel van de kleinere bedrijven wordt het werk volledig door "eigen" personeel verricht, in het bijzonder het afkorten. Voor zover derden worden ingeschakeld, heeft dat voornamelijk te maken met het uitslepen en uitrijden (zie tabel 2.2).

In de periode 1972-1974 is alleen bij de grotere bedrijven enige verschuiving opgetreden ten aanzien van de arbeidskrachten die het boswerk verrichten. Dat heeft waarschijnlijk mede te maken met de stormrampen in 1972 en 1973, waarbij een aantal bedrijven van inlands rondhouthandelaren meer werk aan anderen is gaan uitbesteden. Na 1974 is het accent wat meer gekomen bij uitvoering door het eigen personeel. Voor de grotere bedrijven geldt, dat op ongeveer twee derde daarvan de helft of meer van de werkzaamheden als vellen, snoeien en uitslepen met eigen personeel geschiedt, terwijl het afkorten vermoedelijk op de helft van de bedrijven volledig met eigen personeel gebeurt. Wat de kleinere bedrijven betreft, die in 1972 reeds een groter of kleiner deel van het werk aan derden uitbesteedden, is daarna niet zo veel meer veranderd. Sinds 1972 zijn wat meer bedrijven derden gaan inschakelen. Dat is soms ook het geval geweest bij bedrijven waar toen al het boswerk geheel door eigen personeel plaatsvond.

Een en ander wordt weerspiegeld bij vergelijking van het percentage werk dat men "zelf" of met "eigen" personeel uitvoert in vergelijking met datgene wat door derden gebeurt. Opvallend daarbij is het verschil tussen kleinere en grotere bedrijven, waarbij door laatstgenoemde bedrijven in 1974 met name het vellen, snoeien, uitslepen en uitrijden nogal eens werden uitbesteed. Ten opzichte van 1974 is het percentage werk dat door eigen personeel wordt gedaan in 1976 op de grotere bedrijven enigszins toegenomen.

Tabel 2.3 Aandeel werk door eigen personeel en werk door derden in de periode 1972-1976

Werkzaamheden	Percentage werk dat wordt uitgevoerd door					
	1972		1974		1976	
	eigen pers.	derden	eigen pers.	derden	eigen pers.	derden
Grotere bedrijven:						
vellen en snoeien	58	42	51	49	58	42
uitslepen/uitrijden	53	47	44	56	50	50
afkorten	80	20	72	28	90	10
Kleinere bedrijven:						
vellen en snoeien	89	11	87	13	83	17
uitslepen/uitrijden	76	24	73	27	71	29
afkorten	93	7	93	7	91	7

Dit in tegenstelling met de kleinere bedrijven waar sprake is van een wat sterkere inschakeling van derden. Opgemerkt wordt dat genoemde percentages als zodanig nog betrekkelijk weinig zeggen over de hoeveelheid verricht werk en de daarmee verband houdende arbeidsbezetting van de betreffende bedrijven van inlands rondhouthandelaren. Daarop zal in het volgende hoofdstuk worden ingegaan.

3. Arbeidsbezetting

3.1 Leidinggevend personeel: aantal, leeftijd, opleiding, arbeidstijd, ontwikkelingen

Tot het leidinggevend personeel wordt de bedrijfs- en werk-leiding gerekend. Als bedrijfsleiders zijn aangemerkt al degenen die belast zijn met of betrokken zijn bij de algemene leiding of planning van het bedrijf. Daartoe behoren: (adjunct-)directeur, bedrijfshoofd, (mede-)firmant, bedrijfsleider e.d. Tot de werk-leiding worden personen gerekend die belast zijn met de leiding en het toezicht bij de uitvoering van de werkzaamheden, dat wil zeggen degenen die direct betrokken zijn bij het werk maar zelf geen uitvoerend werk verrichten. Genoemd kunnen worden: chef, opzichter, uitvoerder e.d.

Uit het onderzoek is naar voren gekomen, dat slechts op enkele grotere bedrijven een of meer werkleiders voorkomen. Verder heeft op de meeste kleinere bedrijven het bedrijfshoofd in de praktijk zelf alle leiding en verricht in meerdere of mindere mate veelal zelf ook boswerk.

Momenteel zijn in totaal 225 bedrijfsleiders en 25 werkleiders werkzaam ten behoeve van het boswerk bij de handel in inlands rondhout. Daarvan komen 30 bedrijfsleiders voor op de grotere en 195 op de kleinere bedrijven, van de werkleiders resp. 10 en 15. Verder is gebleken dat op bijna de helft (46%) van de kleinere bedrijven geen uitvoerend personeel regelmatig werkzaam is.

Naar gebied bezien hoort 40% van het leidinggevend personeel thuis bij bedrijven die in het oosten gevestigd zijn en 27% in het zuiden, terwijl het in het westen om betrekkelijk weinig leidinggevend personeel gaat.

Tabel 3.1 Leidinggevend personeel 1) naar regio

Regio	Grotere bedrijven	Kleinere bedrijven	Totaal
Noorden	12%	23%	21% (54)
Oosten	58%	36%	40% (99)
Westen	5%	13%	12% (29)
Zuiden	25%	28%	27% (68)
Totaal	100%	100%	100%
	(40)	(210)	(250)

1) Incl. eigenaren.

Van de betreffende leidinggevende personen was 43% jonger dan 45 jaar, terwijl 45% tussen 45 en 60 jaar was. Een achtste bleek 60 jaar of ouder te zijn. Gemiddeld genomen is de leiding op de grotere bedrijven jonger dan op de kleinere bedrijven. Ruim drie vierde van de groep werkleiders was jonger dan 45 jaar.

Tabel 3.2 Leeftijd van het leidinggevend personeel 1)

Bedrijven	Tot 45 jaar	45-60 jaar	60 jaar of ouder	Totaal
Grotere bedrijven	52%	45%	3%	100%
Kleinere bedrijven	<u>40%</u>	<u>45%</u>	<u>15%</u>	<u>100%</u>
Totaal	43%	45%	12%	100%

1) Incl. eigenaren.

De meeste bedrijfs- en werkleiders hebben een lagere beroepsopleiding gevolgd, meestal in de vorm van bosbouw-, agrarisch of technisch onderwijs of met deze opleidingen gelijk te stellen cursus(sen). Op de grotere bedrijven heeft bijna een derde van de leiding een middelbare of hogere opleiding gehad. Dooreengenoemen blijken de jongere leidinggevendenden meer onderwijs te hebben gevolgd dan hun oudere collega's. Dat geldt voor grotere en kleinere bedrijven.

Tabel 3.3 Opleiding van het leidinggevend personeel 1)

Bedrijven	Univ. of hoger ond.	Midd. ond.	Lager beroepsond.	Onbe- kend	To- taal
Grotere bedrijven	12%	18%	70%	-	100%
Kleinere bedrijven	<u>1%</u>	<u>12%</u>	<u>83%</u>	<u>4%</u>	<u>100%</u>
Totaal	3%	13%	81%	3%	100%

1) Incl. eigenaren.

In totaal gaat het dus om 250 bedrijfs- en werkleiders. Niet iedereen heeft echter een gehele dagtaak aan het boswerk zoals dat tot de groene sector wordt gerekend. Zo is bij de grotere bedrijven hooguit een derde van het leidinggevend personeel voor de helft of meer van de arbeidstijd bij dit werk betrokken, en bij de kleinere bedrijven ongeveer twee derde. Er is dus sprake van

een duidelijk verschil. Overigens geldt voor beide groepen bedrijven dat het merendeel van het leidinggevend personeel meer met ander werk dan boswerk te maken heeft. Dat houdt enerzijds verband met de beperking in dit onderzoek tot boswerk, anderzijds met de aard van de bedrijven, zoals houtzagerij, kisten- of lucifers-fabriek, timmerbedrijf e.d.

Tabel 3.4 Arbeidstijd van het leidinggevend personeel 1) aan boswerk besteed

Bedrijven	Percentage van het leidinggevend personeel dat% van de arbeidstijd aan boswerk besteedt					Totaal
	tot 25%	26 t/m 50%	51 t/m 75%	76 t/m 99%	100%	
Grotere bedrijven	35	30	7	15	13	100%
Kleinere bedrijven	19	19	11	19	32	100%
Totaal	22	21	10	18	29	100%

1) Incl. eigenaren.

De totale aan het boswerk bestede arbeidstijd door alle leidinggevende personen komt neer op ongeveer 140 manjaren bij de kleinere en 20 bij de grotere bedrijven. Gemiddeld genomen besteedt de leiding bij de grotere bedrijven een derde van de arbeidstijd aan boswerk, terwijl dat voor de kleinere bedrijven op ongeveer twee derde deel neerkomt.

In 1976 waren in totaal 250 bedrijfs- en werkleiders in meerdere of mindere mate betrokken bij het boswerk. Dat aantal is in de periode 1972-1976 per saldo nagenoeg constant gebleven. Wel was in een paar gevallen sprake van enige toeneming, maar daar stond soms weer een geringe daling tegenover.

3.2 Uitvoerend personeel: aantal, leeftijd, opleiding, arbeidstijd, ontwikkelingen

Tot het uitvoerend personeel worden alle personen gerekend die belast zijn met de uitvoering van boswerk, dus degenen die direct betrokken zijn bij het vellen, snoeien, uitslepen, uitrijden evenals schillen en afkorten voor zover dat in het bos gebeurt. Ook de baas of voorman wanneer deze meewerkt, behoort tot dit personeel. Bij het uitvoerend personeel kan een onderscheid worden gemaakt naar personen die regelmatig en die niet-regelmatig 1) werkzaam zijn.

1) Zie bijlage. Begrippen

Gebleken is dat in totaal bijna 560 man regelmatig uitvoerend personeel (excl. eigenaren) boswerk verrichtte bij inlands rondhouthandelaren. Daarvan komen er ruim 200 voor op grotere en ongeveer 350 op de kleinere bedrijven. Naar gebied bezien treft men deze personen vooral aan bij bedrijven die in het oosten en zuiden zijn gevestigd. Wat de grotere bedrijven betreft komen de meeste mensen in het oosten van het land voor, op de kleinere bedrijven naar verhouding wat meer in het zuiden hoewel het aantal in het oosten ook aanzienlijk is.

Tabel 3.5 Verdeling van het regelmatig werkzaam uitvoerend personeel over de onderscheiden gebieden

Regio	Percentage personen werkzaam bij		Totaal.... personen
	grotere bedrijven	kleinere bedrijven	
Noorden	3	19	13% (74)
Oosten	55	32	41% (225)
Westen	15	6	9% (51)
Zuiden	27	43	37% (208)
Totaal	100 (205)	100 (353)	100% (558)

Weinig uitvoerend personeel komt voor in het westen en noorden. Dat houdt verband met het feit dat er relatief minder bos is dan elders in het land, terwijl er ook minder inlands rondhouthandelaren zijn. Overigens dient te worden opgemerkt dat m.n. de grotere bedrijven werkzaamheden in meerdere regio's hebben.

Bij de inventarisatie is naar voren gekomen dat op de grotere bedrijven gemiddeld ongeveer tien man uitvoerend personeel wordt aangetroffen, op de kleinere bedrijven - voor zover er althans regelmatig uitvoerend personeel is - daarentegen gemiddeld ruim drie.

Tabel 3.6 Arbeidsbezetting

Bedrijven	Aantal bedrijven met				Aantal bedrijven
	regelm.werkz.uitvoerend personeel				
	0	1-5	5-10	10 e.m.	
Grotere bedrijven	2	3	9	8	22
Kleinere bedrijven	83	70	23	4	180
Totaal	85	73	32	12	202

Van het regelmatig uitvoerend personeel was een derde jonger dan 25 jaar en bijna de helft 25 tot 45 jaar. De overigen (24%)

waren ouder. Van al het personeel was 4% 60 jaar of ouder. Deze arbeidskrachten zullen in de komende jaren het beroep beëindigen. Gemiddeld genomen was het personeel op de grotere bedrijven iets ouder dan op de kleinere bedrijven (resp. 65% en 82% jonger dan 45 jaar). Opvallend is overigens wel het grote aandeel van de groep beneden 25 jaar bij de kleinere bedrijven. In een beperkt aantal gevallen zijn hierbij de meewerkende zoons gerekend.

Tabel 3.7 Leeftijd van het regelmatig uitvoerend personeel

Bedrijven	Tot 25 jaar	25-45 jaar	45-60 jaar	60 jaar of ouder	Totaal
Grotere bedrijven	16%	49%	29%	6%	100% (205)
Kleinere bedrijven	41%	41%	15%	3%	100% (353)
Totaal	32%	44%	20%	4%	100% (558)

De tamelijk jeugdige leeftijdssamenstelling van het regelmatig werkzaam uitvoerend personeel bij m.n. de kleinere bedrijven kan tot gevolg hebben dat van deze groep het opleidingsniveau wat hoger is. Zo heeft 17% voortgezet dagonderwijs gevolgd tegen 4% van het personeel op de grotere bedrijven. Ongeveer 8% van al het personeel heeft alleen cursusonderwijs gevolgd. Van al het regelmatig uitvoerend personeel heeft twee derde na de lagere school geen vervolgonderwijs gehad. Dat zijn er bij de grotere bedrijven naar verhouding meer dan bij de kleinere.

Tabel 3.8 Onderwijs van het regelmatig uitvoerend personeel

Bedrijven	Voortgez. dagond.	Alleen cursus(sen)	Alleen lag.sch.	Onbe- kend	Aantal pers.
Grotere bedrijven	4%	6%	80%	10%	205
Kleinere bedrijven	17%	8%	59%	16%	353
Totaal	12%	8%	67%	13%	558

Mede op grond van de overweging dat alléén het vellen, snoeien, uitslepen en uitrijden en ten dele ook het schillen en afkorten tot boswerk zijn gerekend, zal niet al het regelmatig uitvoerend personeel daaraan de gehele arbeidstijd besteden. Voor genoemde 558 personen komt dat in totaal neer op ongeveer 510 manjaren aan boswerk, waarvan 200 op de grotere en naar schatting 310 op de kleinere bedrijven. Gebleken is dat bij vrijwel alle grotere bedrijven de arbeidstijd volledig of nagenoeg volledig betrekking heeft op boswerk en bij bijna 80% van de kleinere bedrijven. Met

andere woorden, ongeveer 430 personen zijn volledig en rond 55 nagenoeg volledig werkzaam in wat als boswerk is aangeduid. Dat bij de "kleinere" bedrijven bijna een vijfde van het personeel minder dan de helft van de arbeidstijd aan boswerk besteedt, kan ook samen met de aard van het bedrijf (zagerij, timmerbedrijf e.d.).

Tabel 3.9 Arbeidstijd van het regelmatig werkzaam uitvoerend personeel aan boswerk besteed

Bedrijven	Percentage van het regelm.werkz.uitv. Totaal personeel dat% van de arbeids- tijd aan boswerk besteedt				
	tot 50%	51 t/m 75%	76 t/m 99%	100%	
Grotere bedrijven	1	-	19	80	100%
Kleinere bedrijven	17	4	4	75	100%
Totaal	10	3	10	77	100%

Het regelmatig werkzaam uitvoerend personeel bij inlands rindhouthandelaren is, ongeacht de arbeidstijd, afgenomen van ongeveer 590 in 1972 tot rond 560 in 1976. Dit komt neer op een vermindering van ongeveer 5%. Deze vermindering had grotendeels betrekking op de grotere bedrijven in het westen en oosten.

Met het oog op de gevolgen van de stormrampen in 1972 en 1973 (ruimingswerkzaamheden) is geïnformeerd of het uitvoerend personeelsbestand mede daardoor is beïnvloed. Dat bleek zich in een tiental gevallen te hebben voorgedaan.

Uit de opgave bij de enquête bleek dat het aantal regelmatig werkzaam uitvoerend personeel op de betreffende grotere en kleinere bedrijven in nagenoeg alle gevallen voldoende was voor de uitvoering van de werkzaamheden in het bos.

Niet-regelmatig werkzaam uitvoerend personeel - ook wel "los" personeel genoemd - komt zowel op de grotere als de kleinere bedrijven voor. In 1974 lag het percentage overigens wat hoger dan in 1972, wat verband houdt met de stormrampen. In de periode 1974-1976 daalde het aantal weer enigszins.

Tabel 3.10 Niet-regelmatig werkzaam uitvoerend personeel

	Grotere bedr.			Kleinere bedr.			Totaal		
	1972	1974	1976	1972	1974	1976	1972	1974	1976
% bedrijven met los personeel	23%	36%	24%	20%	24%	18%	21%	21%	20%
aantal personen	18	33	29	110	103	79	128	136	108

Het totaal aan "los" personeel liep per bedrijf nogal uiteen, maar bleef volgens de opgave bij de enquête in 1972 en 1974 vrijwel in alle gevallen beneden tien personen per bedrijf. Op enkele uitzonderingen na was dit in 1976 eveneens het geval. Inschakeling van "los" personeel gebeurde op grotere bedrijven naar verhouding vooral in het zuiden, op de kleinere bedrijven in het oosten en zuiden.

De gemiddelde bezetting van niet-regelmatig uitvoerend personeel laat tussen de grotere en kleinere bedrijven uiteenlopende tendenties zien. In 1972 was dooreengenomen nauwelijks een verschil aanwezig, daarentegen wel in 1974 en nog sterker in 1976 waarbij het gemiddeld aantal "los" personeel per bedrijf op de grotere bedrijven ruim twee maal zo hoog was als op de kleinere bedrijven. Verder is naar voren gekomen dat er in dat opzicht op de grotere bedrijven sprake is van enige stijging en op de kleinere bedrijven van een daling.

Tabel 3.11 Gemiddeld aantal niet-regelmatig werkzaam uitvoerend personeel per bedrijf (boswerk)

Bedrijven	Gemiddeld aantal personen per bedrijf (boswerk)		
	1972	1974	1976
Grotere bedrijven	3,6	4,1	5,8
Kleinere bedrijven	3,1	2,6	2,5

Hoewel het in 1976 ging om bijna 110 personen die als niet-regelmatig uitvoerend personeel werkzaam waren, had deze groep met naar schatting 35 manjaren aan boswerk slechts een beperkte betekenis. Betrokken op het regelmatig werkzaam uitvoerend personeel is dit ongeveer 6%. Sommering van het regelmatig en niet-regelmatig personeel leverde in totaal ongeveer 540 manjaren ten behoeve van het boswerk op.

4. Werktuigen en machines

Om de ontwikkeling van het machinepark bij inlands rondhout-handelaren na te gaan, zijn gegevens verzameld over bij het boswerk in de periode 1972-1976 ingezette werktuigen en machines.

Wat de onderhoudsmachines betreft, wordt op een overigens beperkt aantal vooral kleinere bedrijven een bos-, slag- of klepel-maaier aangetroffen, en eventueel een takkenschuif of takkenhak-machine. Dit aantal is in de periode 1972-1974 wat toegenomen, terwijl het daarna niet noemenswaard meer is gestegen.

Het meest voorkomende werktuig bij inlands rondhouthandelaren is de motorzaag. Bij de enquête is gebleken, dat mede als gevolg van de stormrampen in 1972 en 1973 het aantal motorzagen enigermate is toegenomen. Dit was zowel op de grotere als kleinere bedrijven het geval. Daarna is evenwel een lichte daling opgetreden.

Tabel 4.1 Het machinepark van inlands rondhouthandelaren

Werktuigen en machines	1972		1974		1976	
	grote bedr.	kleine bedr.	grote bedr.	kleine bedr.	grote bedr.	kleine bedr.
bosmaaier	2	16	3	25	2	29
slagmaaier	-	7	-	7	-	7
klepelmaaier	-	11	-	13	-	14
takkenschuif	2	13	2	20	2	22
takkenmachine	-	-	-	2	-	2
motorzaag	175	486	185	514	168	497
trekker	33	131	40	152	40	155
heftruck	1	2	1	4	1	4
vrachtwagen (met kraan)	21	38	20	50	19	50
loader	-	9	6	9	6	9
shovel	1	7	2	13	3	14
sleeptang (hydr.)	4	20	5	29	4	29
lier	-	-	-	4	-	4
schilmachine	32	35	43	49	37	49
afkortmachine	1	41	3	49	2	54

In de periode 1972-1976 is het aantal ten behoeve van het boswerk ingezette trekkers enigszins toegenomen. Dit betreft de z.g. uitsleep-(skidder) en uitrijtrekker (forwarder), die op een aantal grotere bedrijven voorkomen, maar meer nog de overige door kleinere bedrijven in de bossen ingezette vierwielige trekkers.

Ook het aantal vrachtwagens nam wat toe. Dat is eveneens het geval met de z.g. loaders en shovels. Een en ander hangt samen met het ruimen van het stormhout als gevolg van de stormrampen in het najaar van 1972 en voorjaar van 1973.

Ook het aantal sleeptangen/lieren nam in de afgelopen jaren iets toe, maar heeft verder de neiging zich te stabiliseren. Het aantal schilmachines dat ten behoeve van het boswerk op of bij de vellingplaats wordt ingezet, is na 1972 wat gestegen om daarna weer iets te dalen. Het aantal afkortmachines, met name door de kleinere bedrijven bij het boswerk ingezet, vertoont sinds 1972 enige stijging.

Opgemerkt wordt dat een deel van de werkzaamheden, zoals schillen en afkorten, in de afgelopen jaren steeds meer is verschoven van het bos naar de werf. Voor zover dat werk op de werf plaatsvindt, zijn evenwel de betreffende werktuigen en machines niet in de inventarisatie opgenomen.

Verder valt op te merken dat de rondhouthandel sinds kort bij dunning en velling in toenemende mate gebruik maakt van machines met een grote verwerkingscapaciteit (b.v. de z.g. logma). Een ontwikkeling welke zich naast het streven naar rationalisatie voorlopig nog wel zal blijven voortzetten.

Slotopmerkingen

Dit rapport handelt over dat deel van het personeel van inlands rondhouthandelaren, dat uitsluitend of mede boswerkzaamheden verricht, zoals vellen, snoeien, uitslepen, uitrijden, evenals schillen en afkorten tot sortimenten voor zover dat althans in het bos gebeurt. Het totale personeelsbestand van inlands rondhouthandelaren omvatte begin 1976 de volgende categorieën:

Personeelsbestand van inlands rondhouthandelaren	Aantal personen	Aantal manjaren
Bedrijfsleiders 1)	225	145
Werkleiders	25	15
Regelmatig werkzaam uitvoerend personeel	558	510
Niet-regelmatig werkzaam ("los") uitvoerend personeel	108	35

1) Incl. bedrijfshoofden.

In het rapport over het personeelsbestand in dienst van eigenaren en beheerders van bossen en natuurterreinen is naar voren gekomen dat op steeds meer beheerseenheden werkzaamheden als onderhoud en dunning, maar meer nog de velling veelal aan inlands rondhouthandelaren, loonbedrijven e.d. worden uitbesteed. Dat kan in een aantal gevallen zijn teweeggebracht door een vermindering van de arbeidsbezetting bij de betreffende eigenaren en beheerders, b.v. doordat men de ten gevolge van beroepsbeëindiging opengevallen arbeidsplaatsen van het uitvoerend personeel niet vervult. Op zichzelf hoeft dat nog niet tot problemen met betrekking tot het werkpakket te leiden, omdat het werk of een deel ervan kan worden uitbesteed. In hoeverre uitbesteding plaatsvindt, zal vooral worden bepaald door de financiële middelen van de betreffende eigenaren en beheerders. Belangrijk in dit opzicht zijn de op 1 januari 1977 van kracht geworden beschikkingen bosbijdragen en natuurbijdragen, welke zijn gericht op de instandhouding van het bezit van bossen en natuurterreinen. Deze beschikkingen kunnen in beginsel een basis vormen voor het behoud en een eventuele uitbreiding van de werkgelegenheid in bossen en natuurterreinen.

Uitbesteding in de vorm van verkoop van hout op stam aan de houthandel is de laatste jaren aanzienlijk toegenomen. Als gevolg van de stormrampen in 1972 en 1973 kwamen daar nog omvangrijke ruimingswerkzaamheden bij. Mede onder invloed van deze omstandigheden is in toenemende mate gebruik gemaakt van machines, waarbij

bovendien een ontwikkeling is waar te nemen naar het gebruik van machines met een grotere verwerkingscapaciteit.

Men kan zich afvragen wat de gevolgen van dergelijke ontwikkelingen zijn op de arbeidsbezetting. Gebleken is dat het regelmatig werkzaam uitvoerend personeelsbestand van inlands rondhout-handelaren is gedaald van 590 personen in 1972 tot ongeveer 560 in 1976. Al naar gelang de behoefte heeft men "los" personeel ingeschakeld, wat vooral samenhangt met de stormrampen. Verder dient te worden bedacht dat een deel van de werkzaamheden, welke voorheen in het bos plaatsvonden in de afgelopen jaren naar de werf zijn verschoven, zoals het schillen en afkorten tot sortimenten. De indruk is dat er bij de inlands rondhouthandelaren vooralsnog niet direct sprake is van een tekort aan arbeidskrachten. Wel bestaat de kans dat de vraag naar goed geschoold personeel toeneemt, gezien de tendentie om meer en grotere machines in te schakelen. De indruk is overigens dat in de praktijk redelijk goed aan deze vraag zal zijn te voldoen.

Bijlage. Begrippen

Groene sector	bossen, natuurterreinen en beplantingen.
Bossen	houtopstanden welke deel uitmaken van bij het Bosschap geregistreeerde bosbouwondernemingen, welke met inbegrip van rijbeplantingen 5 ha of groter zijn.
Natuurterreinen	niet-beboste natuurlijke of half-natuurlijke terreinen, welke van belang zijn vanuit een oogpunt van natuur- en landschapsschoon of hun natuurwetenschappelijke betekenis. Daaronder vallen o.m. heideterreinen, vennen, hoog- en laagvenen, zandverstuivingen, blauwgraslanden, weidevogelgebieden.
Beplantingen	parken, plantsoenen en ruimten ten behoeve van de openluchtrecreatie, voor zover voorzien van groenelementen, zoals sportvelden, zwembaden, dagrecreatieruimten e.d.
Personeelsbestand	bedrijfsleiding, werkleiding, uitvoerend personeel en overig personeel.
Bedrijfsleiding	personen belast met of betrokken bij de algemene leiding of planning, zoals (adjunct- of plaatsvervangend) directeur, (adjunct-)inspecteur, houtvester, consultant, algemeen of provinciaal medewerker, districtsambtenaar of -beheerder, (assistent-)rentmeester.
Werkleiding	personen belast met leiding en toezicht bij de uitvoering van werkzaamheden, zoals (bos-)opzichter, boswachter, bosbaas, reservaatopzichter e.d.
Uitvoerend personeel	personen belast met de uitvoering van werkzaamheden. Deze groep is onder te verdelen in regelmatig en niet-regelmatig werkzaam uitvoerend personeel.
Regelmatig werkzaam uitvoerend personeel	personen die ongeacht de duur van de wekelijkse arbeidstijd het gehele jaar elke week werkzaamheden verrichten.
Niet-regelmatig werkzaam uitvoerend personeel	personeel dat incidenteel in los dienstverband gedurende korte tijd werkzaam is (seizoenkrachten, part-timers e.d.).
A.W.-verband	tijdelijke tewerkstelling van werkloze personen welke moeilijk in het particuliere bedrijfsleven zijn te plaatsen. Het betreft tewerkstelling op o.m. buitenobjecten in gebieden met een hardnekkige en langdurige werkloosheid. Veelal wordt grondwerk verricht zoals aanleg van sport- en speelterreinen, parken, plantsoenen e.d.

Bijlage (vervolg)

E-regeling	tijdelijke tewerkstelling van personen die hoofdzakelijk ten gevolge van hun leeftijd moeilijk in het volle arbeidsproces zijn te plaatsen. Bij E-objecten gaat het meestal om achterstallig onderhoudswerk in bossen en natuurterreinen.
W.S.W.-verband	tewerkstelling op vrijwillige basis van personen die om medische redenen voor hun oorspronkelijke beroep ongeschikt zijn verklaard. Deze plaatsing is niet aan een tijdsbeperving gebonden.
Overig personeel	personen die niet rechtstreeks tot de leiding of het uitvoerend personeel behoren, zoals functionarissen die belast zijn met voorlichting, rondleiding en toezicht, jacht, natuurbescherming, technische bediening of onderhoud e.d.
Machinepark	gereedschap, werktuigen en machines ten behoeve van vervoer, terreinvoorbereiding, planten en zaaien, onderhoud en velling.